

نقش انجمن های دانشجویی در بالندگی رهبری دانشجویان دختر و پسر مژگان امیریان زاده^۱، پروش جعفری^۲، نادرقلی قورچیان^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش انجمن های دانشجویی بر بالندگی رهبری دانشجویان بود. نمونه آماری پژوهش ۵۰ نفر از دانشجویان دختر و پسر بودند که از طریق نمونه گیری هدفمند به صورت گلوله برفی انتخاب شدند. پژوهش به روش کیفی با استفاده از مصاحبه نیمه ساختمند، گروههای کانونی، و بررسی پیشینه انجام پذیرفت. یافته ها به روش ۱۰ مرحله ای استروبرت و از طریق مثلث سازی تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد انجمن های دانشجویی نقش بسیار مهمی بر بالندگی دانشجویان دختر و پسر ایفا می کند و باعث افزایش توانمندیهای فردی، گروهی و اجتماعی آنان می شود. همچنین انجمن های دانشجویی می توانند از طریق فعالیت های فوق برنامه، زمینه مشارکت دانشجویان را در ابعاد گوناگون فراهم سازند. مشارکت دانشجویان دختر و پسر در بخش های دانشگاه متفاوت است. موانع گوناگونی جهت مشارکت و رهبری دختران وجود دارد که می بایست این موانع شناسایی و برطرف شوند.

کلید واژه ها: انجمن دانشجویی، بالندگی رهبری، دانشجویان، دانشگاه.

۱- دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران mamirianzadeh15@gmail.com

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

۳- استاد و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

مقدمه

رهبری عاملی بسیار مهم در جوامع به حساب می‌آید. به همین دلیل جوامع پیشرفته برآنند تا با طرحی منظم و با استفاده از دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به تربیت رهبران سیاسی، اجتماعی، علمی، فرهنگی، هنری و اخلاقی بپردازند. در واقع رهبری عبارت است از: «هنر بسیج کردن و به حرکت در آوردن دیگران در جهت اینکه بخواهند برای اهداف و آرمان‌های مشترک بجنگند و تلاش کنند» (کوززو پوسنر^۱، ۱۹۹۷، ص ۳۰). و یا «فرآیندی که از فعالیت‌ها، تعاملات و کنش‌های فردی به وجود می‌آید که بر سیستم‌های داخل و خارج سازمان تأثیر می‌گذارد» (آلن و همکاران^۲، ۱۹۹۸). محوریت سازمان‌های قرن ۲۱ بر پایه رهبری استوار است. در این میان بالندگی رهبری به عنوان عامل مهم و تأثیرگذار در دانشگاه‌ها مطرح می‌شود. می‌توان اذعان داشت که بالندگی رهبری دانشجوی^۳ فرآیندی است که فرد را دچار تغییر می‌کند و از طریق تسلط بر چالش‌های سخت، رفتارهای پیچیده از او سر می‌زند (درام^۴، ۱۹۸۰). همچنین عاملی است که باعث بالغ شدن و رشد دانشجو به سمت سطوح پیچیده و حرفه‌ای رهبری می‌شود و در نهایت باعث توانمندتر شدن دانشجو می‌گردد (میلر^۵، ۱۹۹۷). کزار و موری آرتی^۶ (۲۰۰۰) دریافتند فرصت‌های مشارکت در دانشگاه عاملی مهم و حیاتی در پرورش و شکوفایی بالندگی رهبری در دانشجویان است. همچنین گروه تحقیقاتی پیرامون شرایط برتری در آموزش عالی آمریکا (۱۹۸۴) دریافتند که هرچه دانشجویان در دانشگاه مشارکت بیشتر داشته باشند رشد و بالندگی و پیشرفت آنها بیشتر خواهد بود (کزار و موری آرتی، ۲۰۰۰). یکی از راه‌های مشارکت در دانشگاه از طریق انجمن‌های دانشجویی می‌باشد که نقش مهمی در کسب مهارت‌های ارتباطی دانشجویان ایفا می‌کنند. دانشجویان با عضویت در انجمن‌های گوناگون به پویایی دانشگاه‌ها کمک می‌کنند. بدینوسیله دانشجویان آمادگی حضور در جامعه را می‌یابند. آستین^۷ (۱۹۸۴) دریافت مشارکت در باشگاه‌ها یا سازمان‌های دانشجویی، ساعات سپری شده در انجمن‌های دانشجویی، تجربه‌ی

¹ Kouzes & Posner

² Allen & Others

³ Student leadership Development

⁴ Drum

⁵ Miller

⁶ Kezar & Moriarty

⁷ Astin

موقعیت رهبری داشتن در فعالیت های دانشگاه، و رهبری کلاسهای درس، می تواند باعث بالندگی رهبری دانشجویان شود. آستین (۱۹۹۳) عضویت در انجمن های دانشگاهی را عاملی مهم در بالندگی رهبری دانشجویان توصیف کرد. وی اذعان کرد میزان زمانی را که دانشجو صرف شرکت کردن در فعالیت ها و تجربیات دانشگاهی می کند تأثیرات مثبتی بر بالندگی رهبری دانشجویان دارد. انجمن های دانشجویی با هدف افزایش و ارتقاء سطح علمی، فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی و سیاسی دانشجویان تشکیل شده است و انتظار می رود بیش از پیش مورد توجه دست اندرکاران قرار گیرد. در این پژوهش محقق بر آن است تا به بررسی نقش انجمن های دانشجویی بروی بالندگی رهبری دانشجویان دختر و پسر بپردازد.

انجمن های علمی سازمانی داوطلبانه اند که براساس توافق و مشارکت داوطلبانه گروهی از دانشجویان که در یک رشته علمی فعالیت دارند تشکیل می شوند. کارکردهای انجمن های علمی دانشجویی جهان و ایران موارد زیر است:

- ۱- ایجاد ارتباط و همبستگی بین دانشجویان، فارغ التحصیلان و استادان
- ۲- ارتقای سطح علمی دانشجویان
- ۳- بهبود مهارت ها و غنی کردن توسعه فردی و حرفه ای دانشجویان
- ۴- ارائه تسهیلات و اطلاعات به دانشجویان جدید الورود
- ۵- ایجاد انگیزه در دانشجویان برای تحصیل
- ۶- ارتقای تفکر انتقادی
- ۷- افزایش اعتماد به نفس دانشجویان
- ۸- تقویت روحیه همکاری و کارگروهی
- ۹- ارتباط عملی با سایر دانشگاهها
- ۱۰- توسعه مهارتهای ارتباطی دانشجویان
- ۱۱- تقویت حسن سازندگی
- ۱۲- کاهش تنشهای ایجاد شده در اثر وارد شدن در عرصه وسیع، و پر چالش دانشگاه (گزارش ملی آموزش عالی ایران، ۸۴).

تاریخ تأسیس انجمن ها علمی ایران به سه دوره تقسیم می شود. که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- روند تأسیس انجمن های علمی ایران	
سال	دوره نخست
۱۳۲۰	جمعیت فیزیک و شیمی ایران
	کانون مهندسين ایران
	مجمع وکلای دادگستری
	انجمن مامایی ایران
۱۳۳۰	انجمن پزشکان
	دوره دوم
۱۳۷۰ تا ۱۳۴۰	انجمن ریاضی
	انجمن مدیریت
	انجمن حسابداری
	انجمن روانشناسی
۱۳۷۰	دوره سوم
	انجمن های علمی ایران
	در گروه های علوم انسانی، علوم پایه، مهندسی، کشاورزی و بین رشته ای

انجمن های علمی دانشجویان در دانشگاهها نقش اساسی در پیشبرد اهداف علمی و توسعه دانش های نوین و تخصصی در دانشگاهها دارند. به منظور حمایت، تقویت و ترویج فرهنگ و اخلاق علمی در دانشگاههای کشور و تقویت روحیه و بنیه علمی دانشجویان مستعد و توانمند همچنین فراهم آوردن زمینه های مناسب برای فعالیت های جمعی علمی در تحقق توسعه علمی انجمن های دانشجویی تشکیل می گردند. در واقع انجمن های دانشجویی متشکل از دانشجویان علاقه مند به مشارکت در فعالیت های یک دانشگاه می باشند. فعالیت های انجمن ها شامل مناظره و نقد علمی، هم اندیشی و نشست های تخصصی، مطالعات و پژوهش های علمی، نشر و ترویج یافته های علمی، برگزاری جشنواره ها و کنفرانس ها، تولید و انتشار نشریه علمی می باشد.

نتایج تحقیقات نشان داد انجمن های دانشجویان نقش مهمی را در ابعاد مختلف زندگی دانشجویی ایفا می کند از جمله باعث بالندگی رهبری دانشجویان می شود (آستین، ۱۹۹۳). مشارکت در انجمن های دانشجویی، فرصت های بروز رهبری را بیشتر می کند (کزار و موری آرتی، ۲۰۰۰). تعداد ساعات سپری شده در سازمان ها و انجمن های دانشجویی در هر هفته باعث

افزایش بالندگی رهبری دانشجویان می شود. سازمان ها و انجمن های دانشجویی در این راستا نقش کلیدی را ایفا می کنند (گایدو - دی بریتو و بچلر^۱، ۱۹۸۸). همانگونه که پاسکارلا و ترین زینی^۲ (۱۹۹۱) دریافتند که انجمن های دانشجویی پتانسیل کافی برای اثر گذاشتن بر بالندگی رهبری دانشجویان را دارند. شرکت دانشجویان در سازمان ها و انجمن های دانشجویی مقام و جایگاه افراد در این انجمن ها باعث افزایش مهارت، بالندگی، رشد شخصی و توانایی رهبری دانشجویان می شود. با استفاده از سنجش و اندازه گیری تجربه دانشجویان دوره لیسانس در یک دانشگاه بزرگ در سال ۱۹۸۵ بروی ۵۵۰ نفر، آبراهام اویکر^۳ (۱۹۸۸) دریافت انجمن ها و سازمان های دانشجویی سهم بسزایی در بالندگی و رهبری دانشجویان دارند. این تحقیق نشان داد افرادی که در سازمان ها و انجمن ها مشارکت داشتند تعامل بیشتری با اساتید داشتند و یادگیری دروس برایشان بهتر بود. آستین (۱۹۹۳) به این نکته اشاره کرد که: دانشجویانی که در طول دوره تحصیل رهبری را تجربه می کنند، تمایل دارند وقت بیشتری را نیز در انجمن ها سپری کنند. فیتچ^۴ (۱۹۹۱) دریافت که از میان ۱۸۱ دانشجوی دوره لیسانس تفاوت معناداری بین آنان که در فعالیت های فوق برنامه و انجمن ها مشارکت می کردند و آنها که مشارکت نمی کردند وجود داشت. پاسکارلا و ترینزینی (۱۹۹۱) طی تحقیقی بروی زنان و مردان دانشجو در رابطه با میزان مشارکت آنان در سازمان ها و انجمن های دانشجویی دریافتند: دانشجویانی که تمایل به مشارکت دارند در نهایت مهارتهای بین فردی، مدیریتی، اعتماد به نفس آنان زیاد می گردد. همچنین توانمندیهای آنان در ابعاد گوناگون ارتقاء می یابد، نتایج نشان داد هم زنان و هم مردان از طریق مشارکت در انجمن ها می توانند به بالندگی رهبری دست یابند. عضویت در انجمن های دانشجویی، باعث تفکر انتقادی و نیز رشد هوشی دانشجویان می گردد. پاسکارلا و ترینزینی (۱۹۹۱) و آستین (۱۹۹۳) دریافتند چگونه کالج های دانشگاهی می تواند بروی رشد و بالندگی دانشجویان مؤثر باشد. آنها دریافتند مشارکت در انجمن ها مزایای زیادی برای دانشجویان دارد از جمله: افزایش خوداتکایی، مهارت های رهبری، بالندگی شخصی و یادگیری.

¹ Guido – Dibrito & Bachelor

² Pascarella & Terenzini

³ Abrahamowicz

⁴ Fitch

همچنین مقدار ساعاتی که دانشجویان در انجمن ها می گذرانند می تواند بروی مهارت های گوناگون از جمله یادگیری آنها مؤثر باشد (آنا یا^۱، ۱۹۹۶). کوپر، هیلی و سیمپسون^۲ (۱۹۹۳) در تحقیقی طی ۳ سال بروی دانشجویان نشان دادند عضویت در انجمن های دانشگاهی باعث بالندگی دانشجویان می گردد و فرض است برای آنان تا تجارب آکادمیک خود را افزایش دهند و نیز به اهداف و دستاوردها و پیشرفت های بیشتری نائل آیند. آنان این تحقیق را بروی دختران و پسران دانشجو انجام دادند و دریافتند هم دختران و هم پسران از طریق عضویت در انجمن ها می توانند دستاوردهای علمی زیادی دریافت کنند. تأثیر انجمن های دانشگاهی بر یادگیری دانشجویان و بالندگی آنان نشان داد دانشجویانی که مشارکت بیشتری در انجمن ها دارند از بالندگی بالاتری برخوردارند و در مقابله با مشکلات و چالش ها بهتر کنار می آیند (اسمیت و گریفین^۳، ۱۹۹۳). در تحقیقی کیفی که توسط باکستر ماگولدا^۴ (۱۹۹۲) انجام گرفت اثر فعالیت های فوق برنامه بروی دانشجویان بررسی شد. آنان دریافتند مشارکت در انجمن های دانشگاهی باعث بالندگی دانشجویان، مسئولیت پذیری آنان، مستقل بودن و کسب موقعیت رهبری در آنان می شود. نتایج نشان داد چگونه مشارکت در دانشگاه بخصوص در انجمن ها باعث بالندگی رهبری دانشجویان می شود. دختران و پسرانی که در انجمن ها مشارکت داشتند مسئولیت پذیری بهتری از خود نشان دادند. شو و لاورتی^۵ (۱۹۸۳) در مطالعه طولی خود مبنی بر مشارکت دانشجویان در انجمن های دانشجویی به اهمیت آن اشاره کردند و دریافتند مشارکت در انجمن ها باعث بالندگی رهبری دانشجویان می گردد. دختران و پسرانی که در این تحقیق شرکت داشتند بیان کردند مشارکت در انجمن ها باعث گردیده تا آنان مهارت های گوناگونی کسب کنند و نیز بالندگی رهبری آنان افزایش یافته است. مشارکت در انجمن های دانشجویی فرصتی است برای دانشجویان تا با جهان خارج نیز آشنا گردند. ویلیامز و وینستون^۶ (۱۹۸۵) دریافتند مقایسه دانشجویانی که در انجمن ها مشارکت داشتند حاکی از این بود که دانشجویانی که مشارکت داشتند:

¹ Anaya

² Cooper, Healy and Simp Son

³ Smith & Griffin

⁴ Baxter Magolda

⁵ Schuh & Laverty

⁶ Williams and Winston

- توانایی های بیشتری از خود نشان می دادند.
- پیشرفت های آموزشی بیشتری بدست آورده بودند.
- آگاهی بیشتری نسبت به منابع گوناگون کسب کرده بودند.
- به اهداف عالی تری در دانشگاه رسیده بودند.
- مهارت ها و توانمندیهای آنان افزایش یافته بود و در نهایت به بالندگی رهبری بالاتری دست یافتند.

این مقایسه بین دانشجویان دختر و پسر صورت گرفت و در هر دو جنس توانمندیهای فوق مشاهده گردید. آبراهام اوکینز (۱۹۸۸) اثر انجمن های دانشجویی را بروی رضایت و مشارکت دانشجویان بررسی کرد. او دریافت بین دانشجویانی که مشارکت در فعالیت های انجمن دانشگاهی دارند و آنان که مشارکت ندارند، تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین نشان داد دانشجویانی که عضویت در انجمن های دانشگاهی داشتند علاوه بر رضایت دارای دیدگاه مثبت هستند ارتباط بهتری با اعضاء هیأت علمی برقرار می کنند و نیز رابطه با مدیریت برای آنان بهتر و راحت تر است. در واقع از مهارت های بهتری برخوردارند. هرچه مشارکت در فعالیت های انجمن بیشتر باشد دانشجویان نسبت به زندگی نگرش مثبت تری بدست می آورند و رضایت بیشتری نیز دارند. (کرارگ و ورنر^۱، ۱۹۹۱، ص ۴۲). مشارکت در انجمن های دانشگاهی فرصتی است تا دانشجویان دانش کلاسی خود را وارد دنیای واقعی کنند، مهارت های خود را گسترش دهند و جهت زندگی بهتر آماده شوند (آستین، ۱۹۹۳؛ کو^۲، ۱۹۹۵). در واقع مشارکت در فعالیت های فوق برنامه در دانشگاه خصوصیات شخصیتی و رفتاری دانشجویان را تغییر می دهد (آستین، ۱۹۹۳). بنابراین با توجه به اهمیت مبحث بالندگی رهبری در دانشجویان و با توجه به نقش مهم انجمن های دانشجویی محقق بر آن است تا به سؤالات زیر پردازد:

- ۱- اهمیت انجمن های دانشجویی در دانشگاهها را توضیح دهید.
- ۲- عوامل مؤثر بر عضویت دانشجویان دختر و پسر در انجمن ها چیست؟
- ۳- نقش انجمن های دانشجویی بر بالندگی رهبری دانشجویان چگونه است؟

¹ Craig & Warner

² Kuh

۴- آیا مهارت رهبری و مشارکت در انجمن های دانشجویی در بین دختران و پسران متفاوت

است؟

روش

روش تحقیق حاضر کیفی است. تحقیق کیفی به محقق امکان می دهد تا به چگونگی بهترین مطالعه درباره عملکرد انسان و بیان زندگی او به صورت یک فعالیت معنی دار بنگرد. ابزار پژوهش مصاحبه می باشد که با استفاده از مصاحبه ی نیمه ساختمند^۱، گروه های کانونی^۲ و بررسی اسناد^۳ و پیشینه از طریق مثلث سازی^۴ انجام پذیرفت. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت می باشد که با استفاده از نمونه گیری هدفمند به صورت گلوله برفی^۵ صورت گرفت. نمونه گیری و مصاحبه باید تا زمانی ادامه پیدا کند که فرایند تجزیه و تحلیل به اشباع نظری^۶ برسد (براون^۷، ۱۹۹۹؛ دنزین و یونا^۸، ۲۰۰۰). در این پژوهش نیز به همین گونه مصاحبه صورت گرفته است. در مصاحبه تعداد ۵۰ نفر شرکت کردند (۲۲ نفر پسر و ۲۸ نفر دختر بودند). جهت تحلیل مصاحبه از طریق روش ۱۰ مرحله ای استروبرت^۹ (۲۰۰۳) استفاده گردید، شامل:

- ۱- توصیف پدیده بر اساس شواهد و منابع موجود
- ۲- ارائه پیش فرض های تحقیق
- ۳- مصاحبه با افراد مورد مطالعه
- ۴- خواندن دقیق مطالب پس از انجام هر مصاحبه
- ۵- مرور مطالب بدست آمده جهت واضح شدن موارد نامفهوم
- ۶- مشخص کردن تجارب مشترک در مصاحبه ها
- ۷- گروه بندی تجارب مشترک و ارائه آن به صورت سیستماتیک

¹ Semi-Structural Interviews

² Focus groups

³ Archival

⁴ Triangulation

⁵ Snow Ball

⁶ Theoretical Saturation

⁷ Brown

⁸ Denzin & Yvonna

⁹ Strubert

۸- مراجعه مجدد نزد مصاحبه شوندگان جهت اعتبار بخشی به اطلاعات

۹- مرور مقالات مربوط به موضوع تحقیق

۱۰- تعمیم یافته ها به جامعه تحقیق

پس از چندین بار مرور متن هر مصاحبه و استخراج کدهایی که به لحاظ مفهومی با یکدیگر مشابه بودند، کدها به صورت دسته هایی در آمدند، سپس دسته های اولیه با یکدیگر مقایسه و ضمن ادغام موارد مشابه حول محور مشترکی قرار گرفتند. پس از آن مصاحبه با گروههای کانونی در گروههای ۸ تا ۱۲ نفره انجام گرفت. هدف از مصاحبه با گروههای کانونی بررسی تأثیر یک رویداد یا یک تجربه شخصی بروی کسانی است که در آن حضور یا مشارکت داشته اند. تحلیل دقیق، بازسازی فرایندها و تحلیل معنایی از طریق مصاحبه گروههای کانونی صورت گیرد. بررسی اسناد و پیشینه نیز در نهایت صورت پذیرفت. پژوهشگر بر مبنای اطلاعات بدست آمده و نیز بررسی هایی صورت گرفته با تکنیک مثلث سازی اقدام به تجزیه و تحلیل یافته ها کرد. ین^۱ (۱۹۹۴) دریافت هر گاه منبع اطلاعاتی چندگانه در جهت یک هدف دنبال شود می توان از مثلث سازی استفاده کرد. از طریق مثلث سازی اطلاعات کاملتر می شود و اعتماد به نتایج بیشتر می گردد در ضمن دقت بالاتری نیز وجود دارد (استیج و روزل^۲، ۱۹۹۲).

تحلیل داده ها با استفاده از مثلث سازی شامل مراحل زیر می باشد:

۱- داده ها (مصاحبه نیمه ساختمند، گروههای کانونی و بررسی اسناد و پیشینه) سازماندهی می شود.

۲- به طور منظم دسته بندی می شود.

۳- موضوع یا الگو مشخص می شود.

۴- فرضیه های ظاهر شده مشخص می شود.

۵- چالش های پیش رو در تبیین مقوله ها جستجو می شود.

۶- گزارش نهایی نگارش می شود (مارشال و روزمن^۳، ۱۹۸۹).

¹ Yin

² Stage & Russell

³ Marshull & Rossman

کلیه موارد فوق در تحقیق حاضر استفاده گردیده است. تحلیل داده ها از طریق مثلث سازی اطلاعات کاملتری در اختیار محقق قرار می دهد (پاتون^۱، ۱۹۹۰) و روایی و پایایی پژوهش را بالا می برد. پژوهشگر با مراجعه مجدد نزد مصاحبه شوندگان برای اعتباربخشی به یافته ها اقدام نمود. اعتبار زمانی در پژوهش کیفی حاصل می شود که یافته ها بیانگر یک واقعیت باشد، این اعتبار را می توان از طریق دادن فرصت به شرکت کنندگان در پژوهش برای بازنگری تفسیر پژوهشگر از اطلاعات فراهم ساخت. پژوهشگر به شرکت کنندگان در تحقیق پیشنهاد می کند که باید توصیفی از پدیده ارائه دهند و از آنها خواسته می شود که تفسیر محقق را تأیید کنند. هر داده جدیدی که از شرکت کنندگان بدست آید، پس از آن در توصیف نهایی گنجانده خواهد شد. روش دیگر اعتباریابی تحلیل گروهی است. هر یک از افراد گروه فرصت دارند تا تفسیر خود از اطلاعات را بیان دارند (نقل از انصاری و همکاران، ۸۶). موارد فوق در تحقیق حاضر لحاظ گردیده و پژوهش از اعتبار لازم برخوردار است.

یافته ها

در این مرحله گزاره مفهوم های اولیه مشخص می گردد. مقوله های اصلی شناسایی می شود و در نهایت مؤلفه های مهم تعیین می گردند.

سؤال اول: اهمیت انجمن های دانشجویی در دانشگاه را توضیح دهید.

پاسخ دهندگان بدینگونه اهمیت انجمن های دانشجویی را مطرح کردند:

- راهی جهت دستیابی به اهداف دانشگاه
- مکانی جهت تعاملات بهتر و بیشتر با مسئولین و اساتید دانشگاه
- انجمنی وابسته به دانشگاه که باعث پویایی می شود.
- مرکز تربیت افراد فعال و متفکر
- آماده سازی جهت ورود به اجتماع و مکان های بزرگتر
- مرکز ایجاد رشد حرفه ای در دانشجویان
- برقراری ارتباط با دانشگاه های دیگر و انجمن های دیگر

¹ Patton

به طور کلی دسته بندی دلایل اهمیت انجمن های دانشجویی در ابعاد گوناگون بدینگونه مقوله بندی شد.

۱- **بعد علمی:** که باعث افزایش و ارتقاء علم دانشجویان می شود.

- تعامل علمی آنها را با اساتید بیشتر می کند.

- آمادگی آنان را جهت شرکت در کنفرانس ها بیشتر می کند.

- به پیشرفت تحصیلی آنان کمک می کند.

- تولیدات علمی در دانشجویان افزایش می یابد.

۲- **بعد فرهنگی:** - باعث آگاهی های فرهنگی می شود.

- از طریق انجمن ها حساسیت فرهنگی بیشتر می شود.

- ارتباط با بخش های فرهنگی جامعه بیشتر می شود.

- آشنایی با مسئولین فرهنگی جامعه ایجاد می شود.

- به توسعه فرهنگی جامعه کمک می کند.

۳- **بعد اجتماعی:** - عضویت در انجمن هویت اجتماعی افراد را بالا می برد.

- حس روحیه تیمی و جمعی را افزایش می دهد.

- برقراری ارتباطات را تسهیل می کند.

- با انجمن ها و کمیته های اجتماعی مختلف افراد را آشنا می کند.

- احساس رهبر بودن را در افراد بوجود می آورد.

- باعث تقویت ویژگی برون گرایی افراد می شود.

۴- **بعد فردی:** - به ارتقاء اعتماد به نفس افراد کمک می کند.

- حس خود ارزشمندی در فرد بوجود می آورد.

- هویت فردی را ارتقاء می دهد.

- خود آگاهی افراد بالا می رود.

- توانمندیهای فرد رشد می کند.

- افراد به ارزش وجودی خود پی می برند.

۵- **بعد سیاسی:** - آگاهی های سیاسی افراد را بالا می برد.

- آشنایی با مراکز سیاسی کشور

- تفکر سیاسی را در افراد نهادینه می کند.

- شیوه گفتمان را افراد می آموزند.

۶- **بعد اخلاقی:** - اخلاق دانشجویی را ارتقاء می دهد.

- رعایت حقوق دیگران را باعث می شود.

- شئون اخلاقی را رشد می دهد.

- تعهد نسبت به اخلاقیات را بیشتر می کند.

سؤال دوم: عوامل مؤثر به عضویت دانشجویان در دانشگاهها چیست؟

عوامل زیر بروی عضویت دانشجویان در انجمن های دانشگاهی مؤثر می باشند که در جدول ۲

نشان داده شده است.

جدول ۲- عوامل مؤثر به عضویت در انجمن های دانشجویی

عوامل	گویه
ویژگی های شخصیتی دانشجو	- اعتماد به نفس
	- برون گرایی
	- هوش هیجانی
	- خود کار آمدی
	- مهارت ارتباطی
	- مهارت سخنوری
ساختاری (درون دانشگاهی)	- مهارت درک دیگران
	- فرهنگ دانشگاهی
	- جو دانشگاهی
	- رهبری دانشگاهی
ویژگی های زمینه ای	- بیانیه های دانشگاهی
	- اهداف دانشگاه
	- سن
	- جنس
عوامل قبل از ورود به دانشگاه	- رشته
	- معدل
	- نوع خانواده
	- تجارب مدرسه
برون دانشگاهی	- همکلاس
	- محیط زندگی
	- سیاسی
	- اجتماعی
	- اقتصادی
	- فرهنگی
	- علمی

سؤال سوم: نقش انجمن های دانشجویی بر بالندگی رهبری دانشجویان چگونه

است؟

انجمن های دانشجویی در سه سطح فردی، گروهی و اجتماعی به افراد کمک می کند که در

جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۳ - ابعاد نقش انجمن های دانشجویی بر بالندگی رهبری دانشجویان

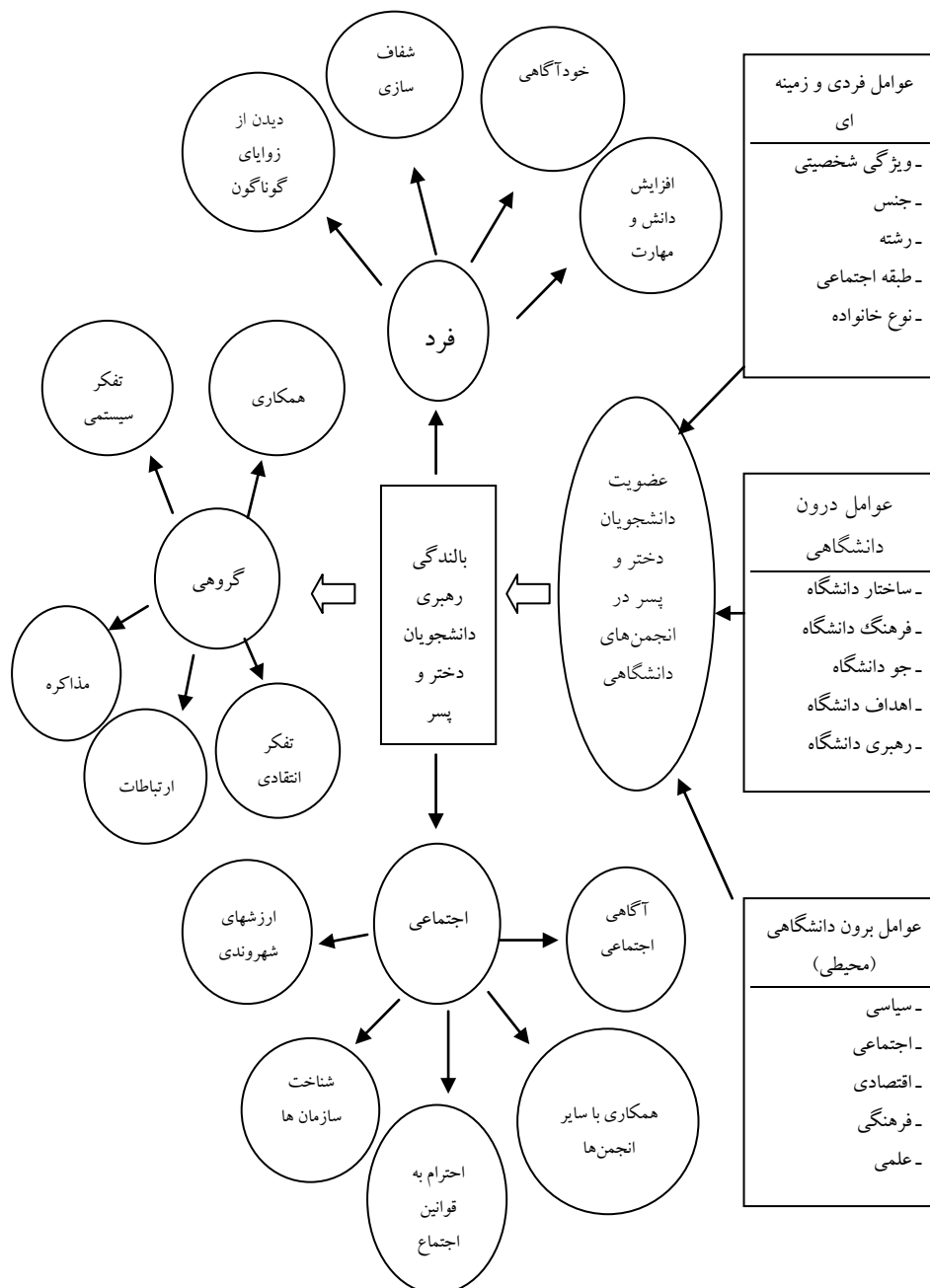
ابعاد	توانمندیها
فردی	- خودآگاهی و مدیریت سازی، خودتنظیمی
	- تجانس (هماهنگی) و درک دیگران
	- تعهد
	- مذاکره و درک مقابل
	- افزایش دانش، مهارت و توانایی
	- دیدن مسائل از زوایای گوناگون
گروهی	- شفاف سازی و وضوح
	- تشویق عاطفه، امید و احساس در دیگران
	- همکاری
	- عضویت در تیم و تفکر تیمی
	- مشارکت در فعالیتهای دانشگاهی (آموزش، پژوهش، خدمات)
	- مذاکره با دیگران
اجتماعی	- برقراری ارتباطات فردانشگاهی
	- مشارکت در انجمن های برون دانشگاهی
	- تعهد در قبال گروه و تیم
	- ارزشهای شهروندی و شناخت آنها
	- شناخت سازمانهای دیگر
	- تمایل به برقراری ارتباط با سایر نهادها
	- افزایش آگاهی در مقابل جامعه
	- همکاری با سایرین
	- آگاهی از وقایع جامعه

سؤال چهارم: آیا مهارت رهبری و مشارکت در انجمن های دانشجویی و در بین دختران و پسران متفاوت است؟

- هم دختران و هم پسران خواهان مشارکت در فعالیت های گوناگون می باشند.

- امکانات جهت مشارکت مردان بیشتر است.

در این میان موانع گوناگونی وجود دارد که مانع از مشارکت یکسان بین زنان و مردان در دانشگاه می شود. از جمله خودباوری در میان دختران نسبت به پسران مبنی بر مشارکت در بخش های مختلف دانشگاه متفاوت است. موانع فرهنگی، محیطی و ساختاری در دانشگاه ها مانع از مشارکت برابر بین دختران و پسران می شود. با این وجود عده ای اعتقاد داشتند بین دختران و پسران نباید هیچگونه تفاوتی مبنی بر مشارکت و عضویت در انجمن ها وجود داشته باشد. نمودار ۱ چارچوب مفهومی عضویت در انجمن های دانشگاهی و بالندگی رهبری دانشجویان را نشان می دهد.

نمودار ۱ - چارچوب مفهومی نقش انجمن های دانشگاهی بر بالندگی رهبری دانشجویی

بحث و نتیجه گیری

انجمن های دانشگاهی از جمله مباحث مهم و تأثیرگذار بر ابعاد گوناگون بالندگی دانشجویان می باشد. در این پژوهش اهمیت انجمن های دانشجویی در دانشگاه از دیدگاه دانشجویان مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاکی از این بود که انجمن ها از ابعاد گوناگون علمی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، فردی، اخلاقی دارای اهمیت بسزایی می باشند. نتایج تحقیقات در باب اهمیت انجمن ها با نتایج آستین (۱۹۹۳)، آبراهام اویکنز (۱۹۸۸)، کوپر (۱۹۹۴)، اسمیت (۱۹۹۳)، کو (۱۹۹۵) همراستا می باشد. در رابطه با سؤال دوم مبنی بر عوامل مؤثر بر عضویت دانشجویان در دانشگاه نشان داد عوامل شخصیتی، محیطی، زمینه ای، عوامل قبل از ورود به دانشگاه می تواند بروی عضویت در انجمن ها مؤثر باشد. انجمن های دانشجویی نقشی بسیار مهم بروی بالندگی رهبری دانشجویان دارد. نتایج تحقیق با نتایج پاسکارلاوترینزینی (۱۹۹۱)، شو (۱۹۸۳)، اسمیت (۱۹۹۳)، آستین (۱۹۹۳)، آنایا (۱۹۹۶)، باکسترماگولدا (۱۹۹۲)، کوپر (۱۹۹۴) در یک راستا می باشد. سؤال سوم تحقیق بیان می کند عضویت در انجمن های دانشجویی چگونه می تواند باعث بالندگی رهبری در دانشجویان شود. نتایج نشان داد بالندگی در سه سطح فردی، گروهی و اجتماعی باعث افزایش توانمندیهای دانشجویان می گردد. آستین (۱۹۹۳) دریافت عضویت در انجمن ها موجب ارتباطات بهتر دانشجو - عضو هیأت علمی و دانشجو با دانشجویان دیگر می شود. پاسکارلاوترینزینی (۱۹۹۱) دریافتند عضویت در انجمن ها باعث افزایش مهارت رهبری دانشجویان می شود. آنایا (۱۹۹۶) دریافت عضویت در انجمن ها باعث بالندگی و یادگیری بهتر و مؤثرتر دانشجویان می گردد. نتایج تحقیق فوق با نتایج کوپر و همکاران (۱۹۹۳)، اسمیت و گریفین (۱۹۹۳)، باکسترماگولدا (۱۹۹۲)، آستین (۱۹۹۳)، کو (۱۹۹۵) نیز همراستا می باشد. تحقیق حاضر نشان داد:

عضویت در انجمن ها بروی زندگی دانشجویی افراد مؤثر است و باعث افزایش تجربه آموزشی و پژوهشی دانشجویان می شود، همچنین مشارکت دانشجویان را با اساتید در ابعاد گوناگون بیشتر می کند، انگیزه افراد را بالا می برد نتایج بدست آمده با تحقیقات زیر همراستا می باشد. گایدو - دی بریتو و بچلر (۱۹۹۸) اظهار داشتند که سازمان های دانشجویی تأثیرات عمیق و زیادی بر زندگی دانشجویان دارد و نقش مهمی در بالندگی رهبری آنان ایفا می کنند. رابطه بین بالندگی و

رهبری دانشجو و سازمان های دانشجویی واضح و بدیهی است. همچنین پاسکارلا و ترینزینی (۱۹۹۱) اشاره کردند که انجمن های دانشجویی پتانسیل کافی برای ایجاد بالندگی در دانشجویان را دارند. بعضی از مطالعات تحقیقاتی به این نکته پی بردند که مشارکت دانشجویان در انجمن های دانشگاهی مزایای زیادی دربردارد از جمله: افزایش مهارت و بالندگی رهبری و رشد شخصی (آستین، ۱۹۹۳؛ شو و لاورتی، ۱۹۸۳)، افزایش تجربه آموزش دانشجو (کوپر و همکاران، ۱۹۹۴)؛ و بالندگی دانشجو (استنفورد^۱، ۱۹۹۲). با استفاده از اندازه گیری و سنجش تجربه دانشجویان در دانشگاه بروی ۵۵۰ دانشجوی دوره ی لیسانس در یک دانشگاه بزرگ، آبراهام اویکز (۱۹۹۸) دریافت که انجمن های دانشجویی سهم بسزایی در بالندگی دانشجویان دارند. این تحقیق نشان داد اعضای انجمن های دانشگاهی مشارکت بیشتر با اساتید داشتند و در یادگیری درسهایشان و در مکالمه ها و مذاکره ها نیز بیشتر مشارکت می کردند. آستین (۱۹۹۳) دریافت دانشجویانی که در انجمن های دانشگاهی مشارکت می کنند تمایل بیشتر دارند تا در موقعیت های گوناگون موفق تر شوند. تحقیق فوق نشان داد که دانشجویانی که در انجمن های دانشگاهی مشارکت می کنند از توانایی های رهبری بالاتری برخوردارند. کی زاوموریارتی (۲۰۰۰) دریافتند که مشارکت دانشجویان در فعالیت های دانشگاهی فرصتی است برای افزایش مهارت و رهبری در آنان و نیز هر چه مشارکت در انجمن های دانشگاهی بیشتر باشد بالندگی رهبری دانشجویان نیز بیشتر خواهد شد (کوپر و همکاران، ۱۹۹۴ با آستین، ۱۹۹۳؛ استنفورد، ۱۹۹۲؛ فیچ، ۱۹۹۱). همچنین تحقیق فوق نشان داد انجمن های دانشجویی از طریق ایجاد انگیزه در دانشجویان مبنی بر دریافت موقعیت رهبری در بخش های مختلف انجمن می تواند بستر لازم جهت بالندگی رهبری در دانشجویان رشته های گوناگون را فراهم سازد. یک مطالعه طولی بر اساس گزارش تحقیقاتی سالهای ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۱ نشان داد که ایفاکردن نقش رهبر در انجمن های دانشگاهی نقش بسیار مهمی در بالندگی رهبری و مهارت های مربوط در طول سال های دانشگاه دارد (موریاتی، ۱۹۹۴).

سؤال چهارم پژوهش مطرح می کند آیا مهارت رهبری و مشارکت در انجمن های دانشجویی در بین دختران و پسران متفاوت است. نتایج نشان داد هم دختران و هم پسران خواهان مشارکت در فعالیت های گوناگون می باشند. اما هنوز موانعی جهت مشارکت بیشتر دختران وجود دارد. نتایج

¹ Stanford

تحقیق فوق با نتایج پاسکارلا و تریزینی (۱۹۹۱) همراستا می باشد. تحقیقات گوناگون نشان داد تفاوت جنسیتی بین دانشجویان دختر و پسر به دلیل تجربیات رهبری مختلف متفاوت است (آرمینیو و همکاران^۱، ۲۰۰۰). همچنین گزار و موریاتی (۲۰۰۰) دریافتند که دانشجویان پسر از نظر توانایی و مهارت رهبری در طول سالهای دانشگاه خود را بالاتر از دانشجویان دختر ارزیابی می کنند. در مصاحبه تحقیق فوق دانشجویان دختر عواملی را بازدارنده مشارکت و رهبری در انجمن‌های دانشگاهی ذکر کردند از جمله عدم حمایت لازم و جو دلسرد کننده. دلیل احتمالی برای وجود تفاوت جنسیتی ممکن است ناشی از چندین عامل باشد که دانشجویان دختر را نسبت به توسعه مهارت رهبری و مشارکت در انجمن‌های دانشگاهی ناامید می کند. این عوامل ممکن است شامل: جو سرد، غیردوستانه و دلسردکننده‌ی دانشگاه (هال و سندلر^۲، ۱۹۸۴) موقعیت رهبری کمتر (ساگاریا^۳، ۱۹۸۸)، کمبود نمونه و الگوی رهبری زنان (آستین، ۱۹۹۱) باشد. با این وجود چندین مطالعه و تحقیق درباره‌ی این موضوع بحث می کنند که هیچ تفاوتی بین جنسیت و رفتار رهبری وجود ندارد (کوززو پوسنر، ۱۹۹۷)؛ پوسنر و همکاران^۴، ۱۹۹۴). هر چند تحقیقات زیادی حاکی از عدم تفاوت جنسیتی و میزان مشارکت و رهبری دانشجویان در انجمن‌های دانشگاهی است. اما هنوز در جامعه ایران با توجه به فرهنگ حاکم بر جامعه مردان خود را لایق تر و مهیاتر جهت مشارکت و رهبری در فعالیت‌ها ارزیابی می کنند. بنابراین با توجه به نقش مهم و حیاتی انجمن‌ها در راستای تحقق اهداف دانشگاهی در ابعاد گوناگون و نیز با توجه به اهمیت مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های دانشگاهی می بایست به این مهم توجه ویژه مبذول گردد. دانشگاه‌ها بستر لازم جهت مشارکت هرچه بیشتر دانشجویان را بدون توجه به جنسیت آنان فراهم سازند. همچنین با توجه به پذیرش روزافزون دخترها در دانشگاه‌ها دارد تا میزان نقش‌پذیری آنان نیز افزایش یابد. انجمن‌های دانشگاهی می توانند از طریق این انجمن‌ها به تربیت شهروندانی بالنده کمک کنند که توانایی رهبری و پذیرش نقش‌های گوناگون در آینده را داشته باشند. پیشنهاد می

¹ Arminio & others

² Hall & sandler

³ Sagaria

⁴ Posner & others

شود با توجه به اهمیت بسزایی که نقش انجمن ها در بالندگی رهبری دانشجویان دختر و پسر ایفا می کند به موارد زیر توجه شود.

- تمهیدات لازم جهت مشارکت بیشتر دختران در دانشگاه

- ایجاد حس خودارزشمندی در دانشجویان دختر و ارائه مدل های موفق رهبری زنان در جامعه

- آگاهی دادن به دانشجویان دختر و پسر مبنی بر اهمیت و نقش عضویت در انجمن های

دانشگاهی

- تشکیل تیم های علمی - فرهنگی دانشجویان دختر و پسر جهت مشارکت بیشتر در فعالیت

های دانشگاهی

- برگزاری نشست ها و کنفرانس ها جهت آموزش بالندگی رهبری بین دانشجویان دختر و پسر

- تجلیل از دانشجویانی که با مشارکت در فعالیت های دانشگاه به رشد مهارت های خود

کمک کرده اند.

- اهمیت دادن به انجمن ها از سوی رهبری دانشگاه، مسئولین و اساتید

- ایجاد امتیازات ویژه جهت عضویت در انجمن های دانشجویی برای دختران و پسران

- واگذاری مسئولیت از سوی اساتید به دانشجویان در راستای انجمن های دانشگاهی

منابع

انصاری، مریم؛ یوسفی، علیرضا؛ یارمحمدیان، محمدحسین؛ یمانی، نیکو (۱۳۸۶). **مقدمات روش تحقیق کیفی. راه و روش نظریه پردازی در علوم انسانی و بهداشت و روان.** مرکز تحقیقات آموزش پزشکی اصفهان.

گزارش ملی آموزش عالی ایران (۱۳۸۴) موسسه پژوهش و برنامه ریزش آموزش عالی، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری.

Abrahamowicz, D. (1988). College involvement, perceptions, and satisfaction: A study of membership in student organizations. **Journal of College Student Development**, 29(3), 233-238.

Allen, K.E, Stelzner, S.P. & Weilkiewicz, R.M. (1998). The ecology of leadership: Adapting to the Challengers of a changing world. **The Journal of leadership Studies**, 5(2), 62-82.

- Anaya, G.(1996). College experiences and student learning: The influence of active learning, college environments and Co curricular activities. **Journal of College Student Development**, 37(6), 611-622.
- Arminio, J.L, Carter,S. Jones, S.E, Kruger, K, Lucas, N. Washington, J. Young, M, & Scott, A. (2000). Leadership experiences of students of color, **NASPA Journal**, 37(3), 496-510.
- Astin, A.W. (1984). Student involvement: A developmental theory for higher education. **Journal of College Student Personnel**, 25(4), 297-308.
- Astin, A.W.(1993). An empirical typology of college students. **Journal of College Student Development**, 34 (1), 36-46.
- Astin, A.W.(1993). **What matters in college? Four –critical years revisited**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Baxter Magolda, M.B.(1992). Co curricular influences on college students' intellectual development. **Journal of College Student Development**, 33(3), 203-231.
- Bialek, S.C, & Lloyd, A.G. (1998). Post graduation impact of student leadership. Alexandria, VA: American College Personnel Association. (**ERIC Document Reproduction Service** No. ED 417 669).
- Brown, S.C. (1999). **Learning Across the Campus: How College Facilitates the Development of Wisdom**; Doctoral Dissertation, University of Maryland, College Park.
- Cooper, D.L, Healy, M.A & Simpson.J. (1994). Student development through involvement: specific change over time. **Journal of College Student Development**, 35, 98-102.
- Craig, D.H. & Warner, T.R.(1991). Working together: The “forgotten majority” of student organizations and campus activities. **Campus Activities Programming**, 23(9),42-46.
- Denzin, Norman and Lincoln Yvonna (2000). **Handbook of Qualitative Research; Sage Publications**, Second Edition.
- Drum, d. (1980). Understanding student development. In W.H. Morrill & J.C. Hurst (Eds), **Dimensions of intervention for student development** (pp. 14-38). New York: John Wiley & Sons.
- Fitch, R.T. (1991). The interpersonal values of students at differing levels of extracurricular involvement. **Journal of College Student Development**, 32(1), 24-30.
- Guido-DirBrito, F, & Bachelor, S.W. (1988). Developing leadership potential through student activities and organizations. **New Directions for Student Services**, 44, 51-62.

- Hall, R.M & Sandler, B.R. (1984). **Out of the classroom: A chilly campus climate for women?** Washington, DC: Association of American Colleges.
- Kezar, A & Moriarty, D. (2000). Expanding our understanding of student leadership development: A study exploring gender and ethnic identity. **Journal of College Student Development**, 41(1), 55-69.
- Kouzes, J.M& Posner,B.z. (1997). **The leadership challenge: How to keep getting extraordinary things done in organizations.** San Francisco: Jossey-Bass.
- Kuh, G.D.(1995). The other curriculum: Out-of-class experiences associated with student learning and personal development. **Journal of Higher Education**, 66(2), 123-155.
- Marshall, C. & Rossman, G.B. (1989). **Designing qualitative research.** Newbury Park, CA: Sage.
- Miller,T.K.(1997). **The CAS book of professional standards for higher education** , Washington ,DC; Council for the Advancement of standards in Higher Education.
- Moriarty, D.M. (1994). **Leadership and the college experience: changes in undergraduate's perception of their leadership ability:** Unpublished doctoral dissertation, University of California, Los Angeles.
- Pascarella, E & Terezini, P.T.(1991). **How college affects students.** San Francisco: Jossey-Bass.
- Patton, M.Q. (1990). **Qualitative evaluation and research_methods** (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Posner, B.Z & Brodsky, B. (1994). **Leadership practices of effective student leaders: Gender makes no difference.** NASPA Journal, 31(2), 113-120.
- Sagaria, M.A.D. (1988). **The case for empowering women as leaders in higher education.** In M.A.D. Sagaria (Ed), Empowering women: Leadership Services, No. 44.San Francisco: Jossey-Bass.
- Schuh, J.H. & Laverty, M. (1983). The perceived long – term influence of holding a significant student leadership position. **Journal of College student Personnel**, 24(1), 28-32.
- Smith, J.S. & Griffin, B.L.(1993). The relationship between involvement in extracurricular activities and the psychosocial development of university students. **College student Affairs Journal**, 13(1), 79-84.
- Stage, F.K & Russell, R.V. (1992). Using method triangulation in college student research. **Journal of College Student Development**, 33(6), 485-491.

- Stanford, S.W. (1992). Extracurricular involvement and development among undergraduate student leaders. **College Student Affairs Journal**, 12(1), 17-24.
- Stubert Speziale H, Carpenter D.P.(2003). **Qualitative Research in Nursing; advancing the humanistic imperative**. 3rd ed, Philadelphia: Lippincott Williams and Wilknis.